

СИЛАБУС
навчальної дисципліни «Сучасні концепції конституціоналізму»

Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС
Період викладання	3 семестр
Рівень вищої освіти	Третій
Спеціальність	081 Право (LAW)
Освітня програма	Право (LAW)
Викладач(і)	Гринюк Р.Ф., професор, д.ю.н., професор кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса
Профайл викладача(ів)	http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=203#search
Доступ до матеріалів курсу	https://dnu.sharepoint.com/:f:/g/portals/law/aspirant/EuO08-btvU9Agejvir_JrToBzLSXa9Uz1-DIeW2gGN6mVQ
Контактна інформація	grinuk@donnu.edu.ua

Анотація:

Метою вивчення навчальної дисципліни є всебічне пізнання та осмислення теорії та практики конституціоналізму; формування системи знань і вмій щодо розуміння сутності основних концепцій конституціоналізму, що складають доктринальну основу сучасних моделей конституціоналізму та її застосування в науково-професійній діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-2. Здатність аналізувати складні явища суспільного життя на основі загально філософських методів, пов'язувати загально філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності.

ЗК-3. Здатність до пошуку і оброблення інформації з різних джерел.

ЗК-6. Здатність здійснювати наукову комунікацію, наводити аргументи під час наукових дискусій, переговорів, дебатів, інтегруватись у міжнародний науковий простір.

Спеціальні компетентності (СК):

СК-5. Здатність керуватися засадничими доктринами юридичної науки при здійсненні дисертаційного дослідження.

СК-7. Здатність здійснювати аналіз нормативно-правових актів, проводити їх наукову експертизу.

СК-10. Здатність планувати та здійснювати науковий пошук, робити постановку наукових проблем у сфері права, формулювати та обґрунтовувати наукові висновки, пропозиції, рекомендації щодо вирішення таких проблем.

СК-11. Здатність готувати наукові публікації різних видів.

Результати навчання (РН):

РН-2. На основі загально філософських методів аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загально філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності.

РН-5. Здійснювати пошук та оброблення інформації з різних джерел, застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення при здійсненні наукової та педагогічної діяльності.

РН-6. Вміти працювати з великою кількістю правових джерел, тлумачити, узагальнювати та систематизувати викладені в них юридичні аргументи та правові позиції.

Організація навчання та оцінювання (календарно-тематичний план):

Що [вивчатимемо]	Як вчимося	Що набуваємо	Що [само]контролюємо	Терміни	Бали
Тема 1. Поняття та сутність конституціоналізму	2 лекції + 1 практичне заняття + ознайомлення з теоретичним матеріалом	Знання про основні теорії та концептуальні підходи щодо визначення конституціоналізму, типи конституціоналізму	вміння працювати із правовими джерелами для з'ясування змісту основних теорій конституціоналізму та різних підходів до їх змісту	1-2 тиждень	5 балів
Тема 2. Виникнення конституцій та формування конституціоналізму	2 лекції + 1 практичне заняття + ознайомлення з теоретичним матеріалом	знання про періодизацію процесу розвитку конституціоналізму	здатність здобувача застосовувати історико-правовий метод дослідження на прикладі характеристики основних періодів розвитку конституціоналізму	3-4 тиждень	5 балів
Тема 3. Конституційна традиція і становлення конституціоналізму в Україні	2 лекції + 1 практичне заняття + ознайомлення з теоретичним матеріалом	розуміння вітчизняної конституційної традиції та класичних етапів її розвитку	вміння аналізувати конституційні традиції та новації, відслідковувати їх взаємозв'язок	5-6 тиждень	5 балів
Тема 4. Сучасні моделі конституціоналізму	3 лекції + 1 практичне заняття + ознайомлення з теоретичним матеріалом	Знання про американську, англійську та європейську моделі конституціоналізму	здатність відстежувати вплив окремих моделей конституціоналізму на вітчизняну конституційну теорію та практику	7-9 тиждень	5 балів
Торіс 5. Конституція як акт обмеження державної влади	2 лекції + 1 практичне заняття + ознайомлення з теоретичним матеріалом	Знання про особливості інституту установчої влади, його вплив на формування громадянського суспільства, принципу верховенства права	здатність розуміння наукового дискурсу та різних підходів щодо конституційних доктринальних інструментів обмеження влади	10-11 тиждень	5 балів
Тема 6. Основні етапи сучасного конституційного розвитку України та проблеми формування вітчизняного конституціоналізму	3 лекції + 2 практичних заняття + представлення результатів СРС	Набуття знань та навичок щодо ключових етапів конституційного розвитку України, прийняття та зміни вітчизняної Конституції	здатність аналізувати за допомогою різних джерел основні події конституційного розвитку сучасної України, виокремлювати доктринальне підґрунтя внесення установчих змін у Конституцію	12-14 тиждень	10 балів + 35 балів за СРС

Система оцінювання знань з дисципліни «Сучасні концепції конституціоналізму» за 100-бальною шкалою для денної форми навчання

Організаційно-навчальна робота в аудиторії	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Загальна кількість балів
35	35	30	100

ФОРМИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Заліковий модуль 1 оцінюється за наступними показниками:

- організаційно-навчальна робота в аудиторії;
- самостійна робота;
- модульна контрольна робота.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНА РОБОТА здобувачів в аудиторії оцінюватися з урахуванням участі в практичних заняттях (виступи, доповнення, доповіді, реферати).

Організаційна робота включає роботу на 7 практичних заняттях. Оцінка роботи на кожному занятті може складати 5, 4, 3, 0 (незадовільно) балів:

5 балів виставляється здобувачу, що показав всебічні та глибокі знання передбаченого програмою матеріалу, законодавства, додаткової літератури, рекомендованої програмою дисципліни, що проявив творчі здібності в розумінні, викладенні та використанні програмного матеріалу.

4 бали виставляється здобувачу, що показав повне знання передбаченого програмою матеріалу, що засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою курсу, що виявив стабільний характер знань і здібності до їх самостійного заповнення та оновлення в ході практичної діяльності.

3 бали виставляється здобувачу, який показав знання основного матеріалу в обсязі навчальної програми, необхідному для майбутньої роботи, знайомому з основною літературою, рекомендованою програмою курсу, який проте припустився неточностей у відповіді на теоретичні завдання або при вирішення практичного завдання, зокрема, неточність формулювань окремих понять, або який показав поверхневе знання одного з теоретичних питань або при вирішенні практичних завдань. Ця оцінка виставляється і у разі недостатньо аргументованого викладення матеріалу, недостатньо чітко і послідовно висловленої відповіді.

0 балів виставляється здобувачу, який виявив істотні прогалини у знанні основного програмного матеріалу, що виражається у незнанні

основних понять та положень навчальної дисципліни, в невмінні пов'язати теоретичний матеріал з прикладами з чинного законодавства, юридичної практики, що свідчить про невідповідність здобувача.

САМОСТІЙНА РОБОТА оцінюється максимально у 35 балів та виконується у формі підготовки наступних видів робіт:

1. Підготуйте доповідь на тему «Американська, англійська та європейська моделі конституціоналізму» (зокрема, розкрийте такі положення, характерні для цих моделей як: писана конституція, жорсткий поділ державної влади, президенталізм, федералізм, незалежність судової влади, парламентаризм, інтерпретаційні та контрольні повноваження судів, децентралізація, гнучкий поділ державної влади, незалежна судова влада) (макс. 5 балів).

2. Принцип поділу влади є фундаментальною засадою конституціоналізму. Його інтерпретація знайшла своє відображення в низці актів КСУ. Знайдіть три акти КСУ, які були прийняті в різні періоди діяльності органу конституційної юрисдикції (до 2000 р.; у період 2001-2010 рр.; після 2010 р.), де здійснювалось тлумачення цього конституційного принципу. На основі порівняльного аналізу визначте спільне й відмінне в їх тлумаченні. Відповідь надайте у вигляді таблиці. (макс. 5 балів).

3. Проведіть дослідження у вигляді письмової роботи до 5 сторінок (інтервал 1,5, шрифт 14) із посиланнями на наукові джерела та списком джерел у кінці тексту, у якій назвіть положення Конституції України, що корелюються із темою вашого дисертаційного дослідження, обґрунтуйте їх зв'язок (макс. 5 балів).

4. Підготовка презентації за 3-ма темами дисципліни на вибір здобувача. (макс. 5 б.).

5. Підготовка та опублікування тез доповіді на всеукраїнській або міжнародній науково-практичній конференції за тематикою дисципліни. (макс. 15 б.).

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА може мати наступні форми (на вибір здобувачів освіти з погодження викладача):

1) письмова робота, у яку включаються два теоретичні питання, одне ситуаційне завдання та 5 тестових завдань (1 теоретичне питання – 5 балів, 1 ситуаційне завдання – 10 балів, 1 тестове завдання – 2 бали);

2) підготовка та опублікування тез доповіді за тематикою дисципліни - макс. 30 б.;

3) підготовка презентації за 3-ма темами дисципліни на вибір здобувача – макс. 30 б.)

Підсумкова оцінка складається із суми балів, триманих здобувачем за організаційно-навчальну роботу в аудиторії (0-35 балів), виконання самостійної роботи (0-35 балів), підсумкового контролю (0-30 балів). Отримані бали переводяться у наступну шкалу оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів (підсумкова оцінка)	Оцінка ECTS
90 – 100	A
82-89	B
75-81	C
67-74	D
60-66	E
0-59	FX

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна література:

1. Стецюк П.Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. Частина перша: Посібник для студентів. Львів: Астролябія, 2003. 232 с.
2. Крусян А.Р. Сучасний український конституціоналізм: монографія А.Р. Крусян. К.: Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
3. Савчин М.В. Конституціоналізм і природа конституції: Монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 372 с.
4. Джузь В.В. Соціологія конституційного права: монографія В.В.Джузь. К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2015 Кн.2: Соціокультурні підстави європейського конституціоналізму. 2018. 598 с.
5. Савчин М.В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РікУ, 2018.440 с.
6. Бориславська О.М. Європейська модель конституціоналізму: системноаксіологічний аналіз: монографія О.М. Бориславська. Харків: Право, 2018. 384 с.
7. Гультай М.М. Історичні витоки вітчизняного конституціоналізму: звичаї, традиції, пам'ятки права та філософські концепції: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 240 с.
8. Львова Є. Глобальний конституціоналізм: теоретичні підходи та правові виклики до формування: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 294 с.
9. Савчин М.В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
10. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні Центр Разумкова; [авт.уклад. Віктор Мусіяка]. Київ: Заповіт, 2017. 780 с.

Допоміжна література:

1. Гультай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного права. Курс лекцій. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 270 с.

2. Томенко М.В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів України: монографія: Київський національний університет імені Т.Г.Шевченка. К.: ВПЦ Київськ. Унт, 2010. 229 с.

3. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: монографія: У 2 т. за заг. ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка та акад. НАПрН України О.В.Скрипнюка. Київ: Видво «Юридична думка», 2018, 2019 рр.

4. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права Е.Р.С. Аллан переклад з англ. Семків Р. К.: Видавничий дім “КиєвоМогилянська академія”, 2008. 385 с.

5. Барабаш Ю. Установча влада Ураїнського народу як конституційний феномен. Право України. 2009. №11. С.7384.

6. Бонк Х.Й. Принцип правової держави в Німеччині: верховенство права в судовій практиці Укр. право. 2006. Чис.1 (19). С. 190-196.

7. Бориславська О. Сутність конституціоналізму: конституціоналізм як ідеологія, доктрина та практика обмеженого правління Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 61. 2015. С. 247-256.

8. Гемілтон. Федераліст № 78 Антологія лібералізму: політикоправничі вчення та верховенство права. К.: Книги для бізнесу, 2008. С. 465-473.

9. Головатий С. Верховенство права: Монографія: У 3-х кн. К.: Видавництво «Фенікс», 2006, Кн. 3. С. 1451-1536.

10. Головатий С. Тріада європейських цінностей верховенство права, демократія, права людини як основа конституційного ладу. Право України. 2011. №5. С.159-168.

11. Дайсі А. Вступ до вчення про право конституції Антологія лібералізму: політикоправничі вчення та верховенство права. К.: Книги для бізнесу, 2008. С. 511-528.

12. Кістяківський Б. Соціальні науки і право Антологія лібералізму: політикоправничі вчення та верховенство права. К.: Книги для бізнесу, 2008. С. 839-896.

13. Речицкий В. Политический предмет конституции: Монография Речицкий С.Ю., К., 2012. 726 с.

14. Тодыка Ю.Н. Конституция Украины: проблемы теории и практики. Х.: «Факт», 2000. 606 с.

15. Шаповал В.М. Сучасний конституціоналізм: Монографія К.: Юридична фірма "Салком"; Юрінком Інтер, 2005. 560 с.

16. Шевчук С. Історія конституціоналізму: від Святого Письма до конституційного тексту. Елементи конституціоналізму. Юридичний журнал. 2008. №10. С.51-56.

Інформаційні ресурси:

1. Президент України URL: <https://www.president.gov.ua>
2. Верховна рада України URL: <https://www.rada.gov.ua>
3. Урядовий портал URL: <https://www.kmu.gov.ua>

4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини URL: www.ombudsman.gov.ua.
5. Міністерство юстиції України URL: minjust.gov.ua.
6. Конституційний Суд України URL: www.ccu.gov.ua.

Викладач

Роман ГРИНЮК

Завідувач кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права

Ольга ТУРЧЕНКО

Гарант ОПП

Ірина КОВАЛЬ

Керівник спеціальності

Роман ГРИНЮК